

STUDENTSKÉ VOLBY 2010

Jeden svět
na školách

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

Člověk v tísni, o. p. s.
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2
www.jedensvetnaskolach.cz
e-mail: skoly@jedensvet.cz

Editorky:

Tatiana Čabáková, Radka Vokounová

Autoři:

Informační texty: Erik Tabery, Luděk Navara, Eva
Štášková

Aktivity: Pavla Kučerová, Hana Vacková, Marek Fajfr,
Karel Strachota, Ludmila Součková

Na přípravě publikace se dále podíleli:

Linda Šílingerová, Lukáš Gajdoš,
Markéta Břešťanová, Anna Dosoudilová

Redakce: Pavla Kučerová, Dagmar Mertová

Grafická úprava: >0< mowshe

Rok vydání: 2010

© Člověk v tísni, o. p. s.
Všechna práva vyhrazena
ISBN: 978-80-86961-88-0

OBSAH

Úvod	4
Proměna volebního systému od první republiky	5
<i>(Luděk Navara)</i>	
Volební systém v České republice	9
<i>(E. Tabery)</i>	
Finanční příspěvky stranám a způsob rozdělování mandátů	16
<i>(T. Čabáková, E. Štásková)</i>	
Když hlas neměl význam	18
<i>(E. Tabery)</i>	
Aktivity:	
Nová politická strana	20
Volby a já	21
Volební kampaň	24

ÚVOD

Příručka STUDENTSKÉ VOLBY je jedním z doprovodných materiálů stejnojmenného projektu. Obsahuje informační texty o současném volebním systému v České republice a stručný historický přehled jeho vývoje. Autory článků jsou šéfredaktor týdeníku Respekt Erik Tabery a redaktor deníku MF Dnes Luděk Navara. Dále zde najdete aktivity, které můžete využít při přípravě vyučovacích hodin nebo projektů věnovaných přiblížení základním principům demokracie. Více informací o studentských volbách a tuto příručku v elektronické podobě naleznete na www.jedensvetnaskolach.cz/volby.

STUDENTSKÉ VOLBY 2010 jsou součástí projektu Kdo jiný?, který je realizován v rámci programu Jeden svět na školách a který dlouhodobě podporuje větší účast mladých lidí na občanské společnosti. Pro projekt Kdo jiný? v současné době připravujeme vzdělávací sadu, která bude zahrnovat dokumentární filmy a obsáhlou publikaci k jedenácti tématům, jež v rozsáhlém dotazníkovém šetření sami mladí lidé označili jako jedny z nejzávažnějších problémů, se kterými se setkávají ať už na lokální, či globální úrovni. Dokumentární filmy přitom budou sloužit jako zdroj informací i jako motivace k dalším aktivitám. Publikace bude obsahovat praktické rady a doporučení k realizaci týmových projektů, přehled různých nástrojů občanské angažovanosti a tipy k jejich propagaci a medializaci včetně využití moderních technologií. Bude zde představeno také několik desítek projektů, které už byly realizovány žáky středních a základních škol.

Děkuji všem, kteří se na přípravě této publikace podíleli.

Karel Strachota

ředitel programu Jeden svět na školách

PROMĚNA VOLEBNÍHO SYSTÉMU OD PRVNÍ REPUBLIKY

Luděk Navara, MF DNES

Proměna volebního systému v našich zemích začala už za Rakousko-Uherska. Přestože byl tento pozoruhodný středoevropský mnohonárodnostní státní útvar monarchií, zrodily se zde základy systému, který se stal východiskem pro demokratický režim první republiky. I když pozor, samotná monarchie byla rozdělena na dva státní celky, a to: Předlitavsko a Zalitavsko. Česko se nacházelo v části Předlitavsko, do níž patřilo i dnešní Rakousko s hlavním městem Vídní, části Chorvatska, Slovinska, Polska a Rumunska. A právě v Předlitavsku se už koncem 19. století rozšiřoval počet oprávněných voličů a všeobecné rovné volební právo pro muže bylo zavedeno zákonem v roce 1907. Ale systém existující před první světovou válkou bychom asi neoznačili za zcela demokratický, protože v čele státu byl neodvolatelný monarcha, a navíc byl systém komplikován složitými národnostními spory.

Prvorepublikové Československo

Po vypuknutí první světové války se národnostní rozpory v monarchii ještě prohloubily. Už v létě 1915 zahájil profesor Masaryk svou zahraniční akci a o rok později vznikla v Paříži Národní rada. Ale forma budoucího českého či československého státu se v té době ještě hledala. Jednou z uvažovaných možností bylo i království. Po vzniku samostatného Československa 28. října 1918 bylo jisté, že zvítězilo republikánství, monarchismus byl už tehdy považován za zastaralý. Rozšířením Národního výboru československého vzniká Revoluční Národní shromáždění, do nějž byli povoláni další zástupci na základě výsledků posledních předválečných voleb v Rakousko-Uhersku. A také kooptování zástupci Slovenska.

Nejdůležitější pro vznikající Československo byla takzvaná Únorová ústava, která přinesla variantu parlamentarismu s dvoukomorovým Parlamentem. Poslanecká sněmovna měla 300 poslanců, Senát 150 členů. Prezident byl volen na společné schůzi obou komor.

Nový stát ovšem zdědil po Rakousko-Uherské monarchii složitou národnostní situaci s velkou německou menšinou. Uspořádání země s tím muselo počítat. Jedním z důsledků byl poměrný volební systém, v němž měly politické strany rozhodující slovo při sestavování kandidátních listin. Systém navíc umožňoval vyřadit jen velmi malé strany, takže pro něj byl charakteristický vysoký počet zúčastněných stran.

Důsledkem volebního systému první republiky byla roztržitost stranického spektra. To bylo navíc až na výjimky nehybné a v Parlamentu se objevovaly stejné tváře, neboť obměna byla minimální.

Ale podívejme se na první volby na jaře 1920. Těch se účastnilo 22 stran kandidujících do Poslanecké sněmovny a 17 do Senátu. Zvítězili sociální demokraté. Nejdříve čeští (25,7 %) a za nimi němečtí (11,1 %). Na třetím místě byli agráři. Pozoruhodné je, že ústavně byly garantovány čtyři mandáty legionářům ze Sibiře.

Druhé volby přinesly ještě větší roztržštění: Do Poslanecké sněmovny se dostali zástupci 16 stran, do Senátu zástupci 14 stran. Tak velký počet přinesl komplikace. Problémy při sestavování vládní koalice, která by byla dostatečně funkční, vyústily v politickou krizi.

Zatímco následující volby (v říjnu 1929) znamenaly ustálení stranické struktury, ty poslední v prvorepublikové éře přinesly překvapení: Zvítězila sudetoněmecká strana SdP. Zástupci německé menšiny tak v roce 1935 získali celkem 44 mandátů v Poslanecké sněmovně.

Druhá republika a protektorát

V září 1938 tehdejší Československo muselo na základě Mnichovské dohody podstoupit německojazyčná pohraniční území. Mnichovská dohoda, při níž došlo k oslabení tohoto posledního demokratického státu ve středu Evropy, ovšem přinesla i změnu vnitřních poměrů. Především opuštění prvorepublikových demokratických tradic. Druhá republika musela být přátelská k německé říši ovládané diktátorem Adolfem Hitlerem. Zmocňovací zákon vybavil výkonnou moc nezvyklými oprávněními zasahovat do ústavy a legislativy takzvanými prezidentskými dekrety a nařízeními vlády. Tím byla omezena role Národního shromáždění. Parlament se ovšem stejně rozkládal: 69 poslanců z postoupených území pozbylo svých mandátů. O mandáty přišli poslanci a senátoři rozpuštěné komunistické strany. Z parlamentu zbylo torzo a poslanci se už na konci druhé republiky ani nesešli. V následujícím období 1939–1945 se české země dostaly pod přímou kontrolu Hitlerovy říše. Parlament byl rozpuštěn, o ústavnosti se v tomto období nedá hovořit.

Na druhé straně existovalo ve válečném období Prozatímní státní zřízení ČSR, které reprezentovala politická emigrace v Londýně v čele s Edvardem Benešem.

Poválečné období 1945–1948, třetí republika

Nebyla to úplně jednoduchá doba, a to po všech stránkách. Poválečný zmatek se promítal i do politického uspořádání. Formálně sice platila prvorepubliková únorová ústava, reálně však nebyla politickou mocí dodržována. Na rozdíl od první republiky se objevila novinka – vládnutí pomocí prezidentských dekretů. Omezena byla i volební soutěž – v Česku se voleb mohli účastnit jen komunisté, národní socialisté (tj. Československá strana národně socialistická – strana se už v roce 1926 distancovala od fašistů; její členkou byla i Milada Horáková), lidovci a sociální demokraté.

Silný vliv měl v zemi z větší části osvobozené Rudou armádou Sovětský svaz a levice vůbec. Komunisté lehce získali pozice – v prvních volbách dosáhli 40,2 % hlasů. Není divu, když se voleb v Česku mohou účastnit jen čtyři strany sdružené do takzvané Národní fronty. Československo už v té době nesplňovalo nároky na to, aby mohlo být zařazeno mezi demokratické státy.

Období po komunistickém převratu v únoru 1948

Na první pohled to v některých ohledech ani nevypadalo, že se jedná o čistě totalitní stát. Dokonce první měsíce po převratu stále ještě platila prvorepubliková ústava. Správně bychom však měli uvést, že měla platit.

Ve skutečnosti byl totiž hlavním nositelem výkonné moci byl Ústřední výbor komunistické strany a jeho první tajemník, přičemž českoslovenští komunisté byli pod diktátem svých sovětských kolegů. Opravdové rozhodující struktury se tedy nacházely nejen mimo ústavní orgány, ale dokonce i mimo hranice země.

Prvorepublikovou ústavu ovšem brzy nahradila ústava 9. května (kterou prezident Beneš odmítl podepsat) a později, v roce 1960, socialistická ústava, která zakotvovala vedoucí úlohu KSČ.

Ale v té době měl už režim i volby pevně ve své režii: Volby do nového Národního shromáždění 30. května 1948 dopadly tak, že jednotná kandidátka Národní fronty získala 89,2 % hlasů. Vedoucí silou Národní fronty byla ovšem KSČ, takže ta držela skutečnou moc.

Navzdory existenci tolerovaných a kontrolovaných stran odpovídal tehdejší systém modelu jediné hegemonicko-ideologické strany. Žádná z ostatních stran nemohla ohrozit postavení vedoucí – tedy komunistické strany.

Na první pohled došlo v ústavním systému k výrazné změně začátkem roku 1969, kdy vstoupil v platnost ústavní zákon o československé federaci, ale skutečnou moc nadále držela komunistická strana. Ta měla vliv i na důležité ústavní zákony.

Po sovětské okupaci v srpnu 1968 a následném utužení komunistického režimu byl na začátku normalizace přijat ústavní zákon, který umožnil „očistit“ parlament od příliš demokraticky smýšlejících poslanců a prodloužil volební období tak, aby se volby nemusely konat v době, kdy komunisté ještě neměli situaci zcela pod kontrolou. Jak ukazují výsledky voleb, záměr vyšel dokonale. V roce 1971 byli zvoleni všichni kandidáti tak, jak byli navrženi, jejich podpora byla přes 99 % hlasů. Podobné výsledky byly i v dalších letech. Ve všech volbách se užíval stejný systém, země byla rozdělena do jednomandátových obvodů, v každém obvodu kandidoval jeden kandidát. Jaký poměr poslanců připadne na jednotlivé politické strany, bylo stanoveno předem.

Současnost

Přestože současný volební systém je nejspíš všeobecně známý, alespoň krátce se o něm zmíníme. Dle Ústavy České republiky, která je platná od 1. ledna 1993, je založen na poměrném systému, který ale obsahuje prvky většinového. Zároveň má určité tradiční prvky z časů první republiky, jako je jednaosmdesátičlenný Senát. Ten je ovšem jednou ze dvou komor Parlamentu, druhou komoru tvoří Poslanecká sněmovna s dvěma sty poslanců volenými na čtyři roky. Senátoři jsou voleni na šest let a obměňují se po částech – vždy jen jedna třetina Senátu. Ačkoliv systém počítal s existencí Senátu od počátku, první senátní volby se odehrály až v roce 1996. Pomineme-li období zmatků po pádu komunismu a rozdělování společného státu, zjistíme, že politická mapa sice obsahuje strany navazující na tradice sahající až k první republice, ale současně zaznamenává i strany, které jen krátkodobě zazáří a jejichž existence bývá vzápětí zapomenuta. Největší počet stran se dostal do Poslanecké sněmovny po volbách v roce 1992. Bylo jich celkem 12 a vypadalo to, že přinesou podobnou roztržitost jako za první republiky. Jenže už v příštích letech klesl počet stran ve sněmovně na polovinu a ustálil se.

Objevil se ovšem jiný problém: Volby nevedly k jednoznačnému sestavení většinové vlády ze stran, které by měly blízký volební program, což je podmínkou stability vlády. Diskuse o změně volebního systému na sebe nedaly dlouho čekat. Výsledkem byla dohoda největších politických stran v takzvané opoziční smlouvě. Cílem bylo posílit stabilitu, eliminovat vliv malých stran. V praxi by vítěz voleb mohl jednodušeji vytvořit většinovou vládu. Navrhovaná změna byla v roce 2000 skutečně zpracována do podoby zákona, jenže tehdejší prezident Václav Havel jej poslal k Ústavnímu soudu, který většinu změn zrušil. Držel se přitom platné ústavy, která počítá s poměrným volebním systémem, kdežto navrhované změny jej ve svém souhrnu měnily na většinový.

Ústava České republiky je platná dodnes.

VOLEBNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Erik Tabery, RESPEKT

Čteme si o nich v novinách, díváme se na ně v televizi, posloucháme je v rádiu – politici jsou zkrátka všude. A i ten, kdo se o politiku nezajímá, na ně dříve nebo později narazí. Jak se ale ti lidé do té politiky dostali? A jak je mohu ovlivnit?

Obecní politici

Když jdete ráno do školy nebo odpoledne na hřiště či do kina a něco se vám okolo vás nelíbí (třeba vám chybí přechod přes silnici, je málo zeleně, nedostatek hřišť apod.), můžete požadovat změnu. Na městských či obecních radnicích sedí politici, kteří mají za úkol dobře spravovat vaše okolí. Jsou to vaši zaměstnanci, protože jsou placeni z daní, které odvádíte vy nebo vaši rodiče ze mzdy.

Vy sami budete moci volit zastupitele, až vám bude 18 let. Ve stejném věku můžete i kandidovat do obecního zastupitelstva. Musíte předtím ale vstoupit do nějaké strany nebo si nějakou založit či vytvořit sdružení nezávislých kandidátů.

Pakliže se vydáte cestou nové strany, musíte nejdříve sehnat tisíc podpisů, aby vás Ministerstvo vnitra zaregistrovalo. Sdružení nezávislých kandidátů to má snazší, protože podpisy shánět nemusí.

Od vstupu do Evropské unie platí, že právo volit a být voleni mají v komunálních volbách i lidé, kteří tu žijí, ale přitom jsou stále občany některé z členských zemí EU.

Těm, kteří jsou zvoleni (jejich mandát trvá čtyři roky), se říká zastupitelé a tvoří zastupitelstvo. Z něj pak vzniká něco jako obecní vláda, které se ale říká rada. Ta si pak ze svých řad zvolí starostu, ve větších městech volí primátora. Zasedání zastupitelstva jsou přístupná veřejnosti, která může předkládat své požadavky. Mnohdy je zastupitelé či radní nechtějí vyslyšet, takže se lidé spojují do různých skupin. Čím více lidí přesvědčíte o své myšlence, tím větší šanci máte, že ji prosadíte.

Krajští politici

Obce, městské části a města jsou nejmenší jednotky samosprávy u nás. Tak jako se od sebe liší obce, liší se od sebe i jednotlivé regiony. Rozdíly jsou často dány historicky, přítomností průmyslu či naopak přírodního bohatství. Tato specifika je třeba respektovat a přihlížet k nim. Proto je Česká republika rozdělena na 14 krajů, mezi něž se řadí i hlavní město Praha. Kraje jsou tu zejména od toho, aby o všem nerozhodovalo jedno centrum. Hlavní město je vzdálené od některých míst i několik stovek kilometrů a mnohdy je i stejně vzdálené od problémů tamních lidí.

Každý kraj má proto své sídelní město, kde také zasedá krajské zastupitelstvo. Do něj, stejně jako u obecních voleb, mohou volit a být voleni lidé, kteří dosáhli 18 let.

Volit má v krajských volbách možnost použít čtyři preferenční hlasy. To znamená, že když chcete volit stranu XY, ale více se vám líbí kandidát,

který má pořadové číslo deset, můžete jej zakroužkovat. Tím jej posouváte na žebříčku výše. Pakliže kandidát získá takový počet preferenčních hlasů, který činí nejméně 10 % z celkového počtu hlasů odevzdaných pro jeho stranu v rámci kraje, případně mandát přednostně jemu.

V obcích, kde podle posledního sčítání lidu žije více než 10 % obyvatel hlásících se k jiné národnosti než české, zařídí místní zastupitelstvo informace o volbách i v jazyce této menšiny.

Aby se strana či uskupení dostaly do krajského zastupitelstva, musí získat nejméně 5 % hlasů. Mandát zastupitele je na čtyři roky.

Stejně jako u obcí, i v krajích ze zastupitelstva vznikne krajská rada, ta si pak volí představitele kraje – hejtmana. Rady krajů vznikají na základě politických dohod zvolených stran. Zastupitelstva krajů mají nedlouhou novou pravomoc – mohou Poslanecké sněmovně předkládat návrhy zákonů.

Název kraje	Krajské město
Hlavní město	Praha
Středočeský kraj	Praha
Jihočeský kraj	České Budějovice
Plzeňský kraj	Plzeň
Karlovarský kraj	Karlovy Vary
Ústecký kraj	Ústí nad Labem
Liberecký kraj	Liberec
Královéhradecký kraj	Hradec Králové
Pardubický kraj	Pardubice
kraj Vysočina	Jihlava
Jihomoravský kraj	Brno
Olomoucký kraj	Olomouc
Moravskoslezský kraj	Ostrava
Zlínský kraj	Zlín

Sněmovna

Největší politický vliv na utváření podoby české společnosti má Poslanecká sněmovna ČR, která přijímá zákony, vyslovuje důvěru vládě, může také zřízovat vyšetřovací komise a volí členy mediálních rad.

Voliči

Ve sněmovně zasedá 200 poslanců, které volí lidé starší 18 let. Každý občan způsobilý volit dostane před volbami domů hlasovací lístky, se kterými pak v den voleb zamíří na volební okrsek, jenž je většinou nedaleko od jeho domova. Pakliže ale dopředu ví, že nebude v místě svého trvalého bydliště (čeká ho dovolená, pracovní či studijní povinnosti v jiném kraji), může si zařídít tzv. volební průkaz. Potom volí tam, kde se zrovna v čase voleb nachází. Dnes už je dokonce možné takto hlasovat ze zahraničí.

Jsou mezi námi pochopitelně i lidé, kteří jsou sice doma, ale dlouhodobě nemocní anebo jsou v pokročilém věku, který jim brání opustit dům. Ti se pak mohou nahlásit místním úřadům, které za nimi vyšlou zástupce volební komise, aby mohli volit. Také lidé dlouhodobě hospitalizovaní v nemocnicích či sanatoriích si mohou zažádat o zápis do tzv. zvláštního seznamu voličů. O této možnosti by měli být informováni správou zařízení. Ten, kdo ví, že v čase voleb bude v nemocnici kvůli krátkému zákroku, musí zažádat o voličský průkaz. Každý volič má právo udělit dva preferenční hlasy (tedy o dva méně než v krajských volbách). Pokud nějaký kandidát získá nejméně 5 % z celkového počtu hlasů odevzdaných pro jeho stranu v rámci volebního kraje, připadne mandát přednostně právě jemu.

Kandidáti a strany

Kandidovat mohou lidé starší 21 let. Mandát poslance trvá čtyři roky. Kandidátky sestavují politické strany, hnutí nebo koalice, a to na základě tzv. primárek. Každá strana má jiná pravidla, ale obecně platí, že se vybírá podle popularity v jednotlivých krajích. Na přední místa kandidátek se pak většinou vybírají ti neznámější politici.

Strany, které chtějí kandidovat, musejí v každém volebním kraji složit tzv. kauci, a to ve výši 15 tisíc korun. Tato částka se pak věnuje na náklady spojené s volbami.

Když už jsme tu zmínili existenci krajů, tak ty jsou důležité i pro hlasování do sněmovny. Volební obvody totiž kopírují hranice těchto regionů. Takže kandidátka v Jihomoravském kraji se odlišuje například od kraje Vysočina či Jihočeského kraje. Počet mandátů (poslaneckých křesel) za jednotlivé obvody se vypočítává podle volební účasti v každém z krajů – jinými slovy, čím více voličů, tím více křesel pro kraj.

Počty mandátů za jednotlivé kraje po volbách v roce 2006:

Hlavní město Praha	25
Středočeský kraj	23
Jihočeský kraj	13
Plzeňský kraj	11
Karlovarský kraj	5
Ústecký kraj	14
Liberecký kraj	8
Královéhradecký kraj	11
Pardubický kraj	10
kraj Vysočina	10
Jihomoravský kraj	23
Olomoucký kraj	12
Zlínský kraj	12
Moravskoslezský kraj	23
Celkem	200

Do Poslanecké sněmovny zamíří to politické uskupení, které celkově překročí 5 % hlasů. Kandidující koalice to mají těžší, protože ty musejí získat 5 % hlasů za každou stranu, která je tvoří. Takže kdyby kandidovaly čtyři strany spojené koalici, musely by ve volbách získat nejméně 20 % hlasů při stejném procentním podílu každé z nich.

Postavení a práce poslance

Práce poslance je mimořádně důležitá a odpovědná. Jeho úkolem je zastupovat zájmy veřejnosti, která ho zvolila. To znamená, že by před volbami měl slíbnout jen to, co opravdu dokáže splnit. Pravdou je, že často tomu tak není. Stejně tak by měl kandidát transparentně dopředu představit své názory na klíčové společenské otázky. Může se totiž ve výjimečných situacích stát, že při hlasování bude postupovat jinak, než jak si přejí jeho voliči, ale ti by tím neměli být zaskočeni.

Jak už bylo řečeno, poslanec je odpovědný svým voličům. To znamená, že ani jeho strana jej nemůže ze sněmovny odvolat či jej donutit, aby hlasoval jinak, než jak mu velí svědomí.

Zákonodárce je povinen mít ve svém volebním regionu kancelář, kde je v předem daných hodinách k dispozici veřejnosti. V ideálním případě by měl být k zastížení každé pondělí, kdy nikdy nezasedá plénum sněmovny ani výbory. Každý občan má právo poslance či senátora ze svého volebního obvodu (a je jedno, že volil ve volbách někoho jiného) kontaktovat a ptát se na otázky, které souvisejí s jeho prací. Může zákonodárci předkládat i své požadavky či návrhy. Poslanec má v Poslanecké sněmovně pravomoc předkládat návrhy zákonů či pozměňovací návrhy k zákonům, se kterými přišli ostatní. Stává se také členem některého z výborů sněmovny – ty probírají novely zákonů, které jim tematicky přísluší. Jinými slovy například v zahraničním výboru poslanci probírají vše, co souvisí s naší zahraniční politikou.

Výbory v Poslanecké sněmovně:

- Hospodářský výbor
- Kontrolní výbor
- Mandátový a imunitní výbor
- Organizační výbor
- Petiční výbor
- Rozpočtový výbor
- Ústavně právní výbor
- Volební výbor
- Výbor pro bezpečnost
- Výbor pro evropské záležitosti
- Výbor pro obranu
- Výbor pro sociální politiku
- Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj
- Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
- Výbor pro zdravotnictví
- Výbor pro životní prostředí
- Zahraniční výbor
- Zemědělský výbor

Zákonodárci (tedy i senátoři) dostávají ze státního rozpočtu peníze na asistenty a také na vytváření analýz, které jim pomáhají rozumět tématům, o nichž hlasují. Každá strana si vytváří týmy expertů – ti radí poslancům s otázkami, které nejsou jejich doménou. Například častým původním povoláním zákonodárců je advokacie. Dá se předpokládat, že právník toho nebude moc vědět o zdravotnictví, takže potřebuje odbornou pomoc, aby mohl odpovědně hlasovat.

Každý z členů parlamentu je chráněn tzv. imunitou. V Česku je nebývale široká, takže když se poslanec (či senátor) dopustí nějakého přestupku či je podezřelý ze spáchání trestného činu, musí s jeho vydáním policii souhlasit většina sněmovny. Většinou se v západních demokraciích imunita vztahuje pouze na verbální vyjádření pronesená na území parlamentu. Tím má být zachována svoboda projevu zákonodárců.

Co to vlastně poměrný a většinový systém je? V prvním případě jde o to, že složení sněmovny odráží proporcii hlasů, které strany získaly ve volbách. Má tedy výhodu v tom, že přesněji zastupuje názory ve společnosti. Čistý poměrný systém ale v Česku neexistuje, protože je tu pětiprocentní hranice pro vstup do sněmovny. Tato pojistka je do jisté míry diskriminační, na druhé straně brání přílišné roztržitosti sněmovny, ale i průniku nesystémových či okrajových stran do parlamentu. Naproti tomu většinový systém u nás funguje pro volby do Senátu, má menší obvody, za které se do sněmovny dostává jeden nebo malý počet zákonodárců. Systém je buď jednokolový, nebo dvoukolový. V prvním případě se stává zákonodárcem ten, který získal nejvíce hlasů, v druhém případě postupují kandidáti s největším počtem volebních preferencí do dalšího kola a mezi nimi se pak rozhoduje. Tento systém má zase tu výhodu, že díky omezenému počtu kandidátů se volič může mnohem lépe orientovat, kdo je jaká osobnost. Voliči jsou však zároveň nuceni mnohem více vybírat podle menšího zla, když například proti sobě stojí jim ne zcela blízký zástupce demokratické strany a zástupce extremistů.

Senát

V Česku máme dvoukomorový parlament, který tvoří Poslanecká sněmovna a Senát (například v sousedním Slovensku mají jen jednu komoru). Ten tvoří 81 senátorů, kteří jsou voleni na šest let. Každé dva roky se konají volby ve třetině volebních obvodů a na rozdíl od sněmovny se do nich volí většinovým systémem (viz rámeček). Tento na první pohled netradiční způsob je ve skutečnosti dobře promyšleným systémem. Dvě parlamentní komory fungují jako demokratická pojistka, respektive jako snaha o vyvážení moci v zemi.

Když to velmi zjednodušíme, tak zatímco v Poslanecké sněmovně se uplatňuje především stranický pohled, v Senátu je přístup osobnější. Je to dáno i tím, že voliči ve svém obvodu vybírají do horní komory parlamentu jednu konkrétní osobnost. Také z toho důvodu je v Senátu více politiků, které nenominovala žádná ze známých stran. I minulost proto ukázala, že v horní komoře parlamentu nevládnou takové emoce jako v Poslanecké sněmovně.

A protože Senát po sněmovně schvaluje návrhy zákonů, často funguje také jako korektiv. Ať už v praktických záležitostech (opravuje chyby, kterých si sněmovna nevšimla), nebo i v politických (občas se stane, že sněmovna schválí něco pod tlakem okolností, ale Senát to zastaví).

Senát je přesto slabší komorou než sněmovna. Například nehlasuje o důvěře vládě či o státním rozpočtu. Když Senát zamítne nějaký návrh, který přišel ze sněmovny, mohou ho poslanci většinou svých hlasů (zapotřebí je tedy 101 poslanců) přehlasovat. Nepřehlasovatelný je Senát při projednávání ústavních zákonů nebo například při změnách volebních pravidel.

Senát má i specifické pravomoci, kterými nedisponuje sněmovna. Například:

- Je zapotřebí souhlasu Senátu se jmenováním soudců Ústavního soudu
- Pouze Senát může podat žalobu na prezidenta republiky Ústavnímu soudu pro velezradu
- Předkládá prezidentu republiky návrhy na propůjčení nebo udělení státních vyznamenání
- Navrhuje Poslanecké sněmovně dva kandidáty na funkci veřejného ochránce práv a dva kandidáty na funkci jeho zástupce
- Navrhuje prezidentu republiky kandidáty na funkci předsedy a inspektorů Úřadu pro ochranu osobních údajů

Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona.

Přestože je Senát veřejností často vnímán jako zbytečný, odborníci se shodují, že naopak svůj význam obhájil.

Kandidovat do Senátu mohou lidé, kteří jsou starší 40 let. Jak už bylo řečeno, může kandidovat i člověk, který není členem žádné strany a ani jí není nominován. Tento nezávislý kandidát ale musí v obvodě, kde aspiruje na senátorské křeslo, sesbírat 1000 podpisů, aby byl k volbám vůbec připuštěn. Každý adept pak musí složit kauci ve výši 20 tisíc korun, která se mu vrátí, pokud získá aspoň 6 % hlasů.

Volit smějí ti, kteří dovršili 18 let. Volby pak probíhají dvoukolově. Počet kandidátů, kteří se mohou přihlásit do prvního kola voleb, není omezen, ale do druhého kola postupují jen dva s nejvyšším počtem hlasů. Pokud se někomu podaří už v prvním kole získat nadpoloviční většinu, pak je zvolen hned.

Společná jednání obou komor

Jednou za pět let (pokud se nepříhoda něco mimořádného) se Poslanecká sněmovna a Senát sejdou společně na Hradě, kde ve Španělském sále volí prezidenta.

Prezident

Hlava státu se u nás nevolí přímo, ale prostřednictvím parlamentu.

Prezident nemůže být zvolen na více než dvě volební období, když jedno trvá pět let. Prezidentem se může stát každý, kdo dosáhl 40 let.

Volba probíhá, jak už bylo výše řečeno, na společném jednání obou komor parlamentu. Kandidáta na prezidenta musí navrhnout nejméně deset poslanců či deset senátorů. Pokud v prvním kole získá jeden z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a stejně tak i senátorů, stává se prezidentem.

Pakliže ale ani jeden z kandidátů nezíská tolik hlasů, koná se do 14 dní další kolo. Do něj postupuje ten, kdo získal nejvíce hlasů ve sněmovně, a ten, kdo uspěl nejlépe v Senátu.

V druhém kole zvítězí ten kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů. Když ani tehdy není nikdo zvolen, koná se do dvou týdnů další kolo volby, v němž je zvolen ten z kandidátů druhého kola, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů. Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve třetím kole, konají se nové volby.

Pravomoci prezidenta

Byť je hlava státu vnímána především reprezentativně (ostatně podle ústavy zastupuje republiku navenek), má i celou řadu pravomocí.

Důležitou roli například sehrává těsně po volbách do Poslanecké sněmovny. Je to on, kdo pověřuje vítěze voleb sestavením vlády a pak jmenuje předsedu vlády a jeho ministry. V povolebním čase je hlava státu vůbec významná, stává se tak trochu moderátorem debat a v čase vášní může být důležitým svorníkem. Takhle například Václav Havel v roce 1996 vyřešil povolební krizi, kdy nebylo možné sestavit většinovou vládu. To on zprostředkoval dohodu mezi levicí a pravicí, která pak umožnila uklidnit situaci. Prezident má významné také tzv. jmenovací pravomoci. Vybírá členy do naší nejdůležitější soudní instituce, Ústavního soudu. Jeho návrhy ale musí posvětit i Senát. Hlava státu rovněž jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.

Prezident má pravomoc vetovat zákony. Pokud se tak stane, může ho sněmovna přehlasovat. K tomu ale potřebuje nejméně 101 hlasů (z 200). Hlava státu nemůže vetovat zákony, které mění ústavu.

Politici stále častěji hovoří o tom, že by byla v Česku zavedena přímá volba prezidenta (mají ji například na Slovensku). Pak by ho nevolil parlament, ale voliči.

Hlava státu má řadu pravomocí. Mimo jiné:

- svolává zasedání Poslanecké sněmovny
- rozpouští Poslaneckou sněmovnu
- jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu
- odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem; nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo; zahlazuje odsouzení
- podepisuje zákony
- jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu
- sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy
- je vrchním velitelem ozbrojených sil
- vyhláší volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu
- jmenuje a povyšuje generály
- jmenuje soudce
- má právo udělovat amnestii

FINANČNÍ PŘÍSPĚVKY STRANÁM A ZPŮSOB ROZDĚLOVÁNÍ MANDÁTŮ

Tatiana Čabáková, Eva Štásková

Finanční příspěvky stranám

Strana musí získat 5 % hlasů voličů, aby se dostala do Poslanecké sněmovny. Avšak k tomu, aby získala od státu příspěvek na úhradu volebních nákladů, které bývají často zejména u velkých stran vysoké, stačí straně, hnutí nebo koalici získat ve volbách nejméně 1,5 % z celkového počtu platných hlasů. Pak dostane ze státního rozpočtu 100 Kč za každý odevzdaný hlas. Tento příspěvek na úhradu volebních nákladů stát poskytuje pouze za výsledky voleb do Poslanecké sněmovny. Stát poskytuje stranám a hnutím také finanční příspěvek na činnost a příspěvek na mandát. Když strana získá v posledních volbách do Poslanecké sněmovny 3 % hlasů, stálý příspěvek je 6 milionů Kč na rok.

Za každé další i započatou 0,1 % hlasů dostane strana navíc 200 tisíc Kč ročně. Obdrží-li strana více než 5 % hlasů, příspěvek se dále nezvyšuje. Ze státní pokladny se straně vyplácí i příspěvek na mandát poslance nebo senátora. Jeho výše je ročně 900 tisíc Kč. Za mandát člena zastupitelstva kraje a hlavního města Prahy strana každý rok dostane 250 tisíc Kč.

Způsob rozdělování mandátů do Poslanecké sněmovny ČR

Po uzavření volebních místností a po sečtení platných hlasů přichází ke slovu Český statistický úřad, který výsledky voleb zpracovává a vyhodnocuje. Nejprve je třeba spočítat tzv. republikové mandátové číslo, pomocí kterého se dále vypočítá množství mandátů (volených poslanců) v jednotlivých krajích.

Republikové mandátové číslo se zjistí, když se celkový počet platných hlasů ze všech volebních krajů vydělí počtem poslanců, tedy mandátů, tj. 200. Mandátovým číslem se pak podělí celkový počet platných hlasů odevzdaných v jednotlivých krajích, čímž se zjistí počet mandátů přidělených každému kraji.

V souvislosti s tímto přepočítáváním se nesmí zapomenout na fakt, že se nepřihlíží k hlasům uděleným stranám a koalicím, jež nedosáhly na zákonem požadovanou hranici 5 % hlasů (minimální hranice pro vstup do Poslanecké sněmovny). Strany a koalice, které splní výše zmíněnou podmínku, postoupí do další fáze vyhodnocování výsledků voleb, ve které se jim v jednom skrutiniu (sčítání hlasů při volbách) rozdělí mandáty v rámci každého volebního kraje.

K přerozdělování mandátů se používá d'Hontova metoda založená na vytvoření systému tzv. „volebních dělitelů“. Základem této metody je matematická teorie, která říká, že žádná strana nemůže získat mandát dříve než strana, která v daný okamžik procesu rozdělování mandátů disponuje větším počtem hlasů. Mandáty jsou postupně přidělovány jednotlivým stranám podle průměru hlasů vykázaných na 1 získaný mandát.

KDYŽ HLAS NEMĚL VÝZNAM

Erik Tabery, RESPEKT

To, co dnes mnohé nejvíce rozčiluje, je zároveň největší předností demokratické společnosti – slovní přestřelky, parlamentní přetahování, snaha získat jeden hlas navíc pro ten či onen zákon. Všechn ten ruch znamená, že v politice o něco jde, že není vše připraveno v zákulisí, a veřejnost je odsouzena jen k pozorování. Jakmile se v politice rozhostí ticho, je zle. Čtyřicet let byl český, respektive československý parlament ticho a jediné, co na jeho práci mohlo veřejnost zajímat, bylo dohadování, který z poslanců má horší košili a která z poslankyň má vyšší účes.

Volí všichni

Zatímco v demokratické společnosti je právo volit výsadou, za komunismu bylo potupným zážitkem. Stranický systém vypadal stejně jako tehdejší obchody, byla to karikatura toho, co dnes známe. Tak jako bylo na výběr jen ze dvou másel (a obě nechávala v ústech stejnou pachut), tak si člověk mohl vybírat jen z několika nastrčených partají (po nich zůstávala ještě větší pachut). Ve skutečnosti ale byly všechny více méně stejné, a navíc o všem rozhodovala jen Komunistická strana Československa.

O tom, že jde vlastně o podvod, věděli všichni, jen se to nesmělo říct nahlas. Lidé tak chodili volit, i když osoby na kandidátkách neznali a považovali je spíše za své nepřátele než zástupce. Systém si ale zároveň velice pečlivě hlídal, aby lidé chodili volit. Kdo se nedostavil, hrozil mu v práci postih. Tak se dosahovalo těch fascinujících výsledků, kdy se voleb pravidelně účastnilo kolem 99 % obyvatel a stejné procento hlasů dostávali i kandidující.

Demokratická soutěž v Československu skončila po puči v roce 1948, byť náznaky omezování rovných šancí bylo možné registrovat už od roku 1945. Když komunisté získali moc, snažili se i nadále vzbuzovat dojem, že všechno běží jako kdysi, ale ve skutečnosti kritické strany rozpustili, nepohodlné politiky zavřeli do koncentračních táborů anebo donutili emigrovat. Absurditu situace dobře ilustrovalo znění ústavy, která mimo jiné ve státě garantovala „vedoucí úlohu Komunistické strany Československa“. Už to naznačovalo, že politická soutěž byla jen na oko. Je to stejné, jako kdyby v pravidlech hokejové ligy bylo stanoveno, že se má soutěžit, ale vyhrát musí vždy jen Sparta Praha. Tato pasáž ústavy byla zrušena až 29. listopadu 1989. Za komunismu v parlamentu neexistovala opozice. Proto byla všechna jednání i hlasování čistě formální a nikdo nebyl proti. Moc parlamentu ostatně byla prakticky nulová. Zákonodárci se scházeli jen párkrát do roka a každé hlasování mělo stoprocentní podporu přítomných. Odpor se neodpouštěl. Moc ve skutečnosti neměla ani vláda. Vše řídila komunistická strana, v jejímž čele stál většinou prezident republiky. Zemi tak řídila hrstka lidí, kteří byli odstřiženi od veřejnosti i od reality. Všechny protesty a pokusy zakládat opoziční strany končily šikanou, zastrašováním a často i vězením. Nejbliže bylo Československo obnově pluralitnějšího systému v roce 1968, ale invaze sovětských vojsk všechny demokratizační pokusy potlačila.

Mediální kontrola

Byť se to na první pohled nemusí zdát, pro řádnou politickou soutěž je zásadní svoboda tisku. Pokud neexistuje, veřejnost ztrácí příležitost ptát se přímo politiků a ještě menší šanci má je kontrolovat. Tuto roli zastupují nevládní organizace a zejména média, která odhalují chyby politiků, popisují chování stran v parlamentu, dávají hlas vládě i opozici.

V době totality ale média fungovala pouze jako propagandistický nástroj. To znamená, že o chybách se nereferovalo a všichni kritici byli označováni za sabotéry. I díky tomu se Československo propadalo do stále hlubších problémů. A nejde jen o to, že se nedodržovala lidská práva. Absence kontroly vedla i k obrovským ekonomickým propadům, ničení životního prostředí či degradaci vzdělání.

Takže když tu a tam zaznívá volání po klidu, po pozitivnějších médiích apod., je třeba být na pozoru. Jak se říká: Klidu si dost užijeme po smrti, tak proč spěchat?

NOVÁ POLITICKÁ STRANA

ANOTACE AKTIVITY:

Aktivita žákům umožňuje uvědomit si společenské a životní hodnoty, které jsou pro ně důležité.

VZDĚLÁVACÍ OBORY:

Občanský a společenskovední základ, Český jazyk a literatura

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova, Osobnostní a sociální výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

Projekt rozvíjí především ty klíčové kompetence, díky nimž žák získává následující dovednosti: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní

CÍLE:

Žák:

- naučí se formulovat a představit své názory;
- uvědomí si hodnoty, které jsou pro něj důležité.

POTŘEBNÝ ČAS: 2 vyučovací hodiny

POMŮCKY:

papíry, psací potřeby, volební urna (např. papírová krabice)

POSTUP:

1. Rozdělíme žáky do čtyř- až pětičlenných skupin. Každá skupina má za úkol vymyslet politickou stranu, se kterou se chce prosadit ve volbách. Během 20 minut skupiny připraví název strany, slogan, logo, stručné body programu atd.
2. Zástupce každé politické strany představí svou stranu ostatním skupinám s cílem získat co nejvíce voličů (voliče představují všichni žáci z ostatních skupin).
3. Po prezentaci stran každý žák napíše na papírek stranu, kterou by chtěl volit, a vhodí ho do volební urny. Volba je tajná, žáci nesmějí volit svoji stranu.
4. Učitel sečte hlasy jednotlivých stran a zapíše je na tabuli.

REFLEXE:

V následné diskusi zhodnotíme jednotlivé prezentace, ptáme se: Proč vyhrála právě tato strana? Co bylo pro voliče při výběru rozhodující? Je prezentace strany stejně důležitá jako její volební program? apod.

VOLBY A JÁ

ANOTACE AKTIVITY:

Aktivita žákům umožňuje otevřít diskusi na téma voleb, vzbudit v nich zájem a aktivní účast na dění kolem nás.

VZDĚLÁVACÍ OBORY:

Občanský a společenskovědní základ, Dějepis, Český jazyk a literatura

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
Mediální výchova, Osobnostní a sociální výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

Projekt rozvíjí především ty klíčové kompetence, díky nimž žák získává následující dovednosti: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní

CÍLE:

Žák:

- zamyslí se nad faktory ovlivňujícími volbu politické strany, se kterou sympatizuje;
- uvědomí si důležitost účasti ve volbách.

POTŘEBNÝ ČAS: 45 minut

POMŮCKY:

pracovní list pro každého žáka, papír a psací potřeby

POSTUP:

1. Žáci mají za úkol během dvou minut popsat volby z jednoho úhlu pohledu (jako nerozhodnutý volič, sympatizant s nějakou stranou, lídr kandidátky...) pomocí brainstormingu.
2. Dalším úkolem je porovnat volby například s volbou Miss, se soutěží Česko hledá SuperStar apod. Žáci zapisují rozdíly v pohnutkách, které je ovlivňují při výběru politické strany a při výběru nejkrásnější dívky či nejlepšího zpěváka (například plány do budoucna, sebe prezentace, schopnosti, vzhled, sociální citění).
3. Následuje společná diskuse o volbách, ptáme se: Myslíte si, že jsou volby důležité? Pokud ano, proč? Pokud ne, proč? Co může voliče ovlivnit při výběru politické strany? Co by vás samotné nejvíc ovlivňovalo při výběru politické strany? apod.
4. Žáci si přečtou pracovní list. Jedná se o úryvek z textu jejich vrstevníka, který byl oceněn v literární soutěži Knihovny Václava Havla v roce 2009. Poté vyberou dvě věty, se kterými souhlasí, a svoji volbu odůvodní. Pokud žák souhlasnou větu nenajde, vyhledá a odůvodní větu, se kterou nesouhlasí. Pracujeme metodou kritického myšlení „podvojný

deník“. Poté žáci prezentují své názory. V následné diskusi se ptáme: Co je podle vašeho názoru v dnešní politice problematické? Jaká je vlastně naše životní úroveň? Co je to slušnost a jak konkrétně se projevuje v životě kolem nás a v politice? (Cílem diskuse není nadávat na poměry.)

Poznámka: Základ metody „podvojný deník“ tvoří svislá čára, na levou stranu si žáci napíší citaci, na pravou komentář. Žáci si tak lépe uvědomí, co pro ně znamená přečtený úryvek, s čím si toto téma v životě spojují a jak ovlivňuje jejich vnímání světa.

5. Přečteme citaci z posledního rozhovoru s Ivanem Medkem v Lidových novinách, uveřejněného dne 16. ledna 2010: Jak se díváte do budoucnosti?

„S nadějí. Přijdou nové a nové volby a v těch zase vyhraje ta druhá strana, než co je u vlády, začnou se uplatňovat nejrůznější kritéria, většinou taková, která s budoucností české země třeba moc společného mít nebudou.

My jsme si venku s Pavlem Tigridem říkali, že nás mohou zachránit v budoucnosti jenom mladí lidé. Nedostanou se už do světa plného rvaček a plného snahy o rychlé vydělávání peněz, lépe řečeno o rychlé získání peněz, z prostého důvodu, že v době, kdy dnešní mladí lidé půjdou do života dospělých lidí, lidově řečeno už nebude co ukrást.“

REFLEXE:

Následuje společná diskuse, ve které se ptáme: Můžete sami nějak ovlivnit politickou scénu? Má smysl chodit k volbám? Jak se vyrovnáte s tím, že u voleb nebude žádná strana splňovat vaše představy? Jak se díváte na předvolební průzkumy? Zajímáte se o volební programy jednotlivých stran? Pokud ano, co na ně říkáte?

RADEK HLAVÁČEK

První obnovené reálné gymnázium, Praha

Dnešní společnost je dvacet let po revoluci formována především populistickým chováním parlamentních stran. Jak řekl Winston Churchill: „Největším argumentem proti demokracii je pětiminutový rozhovor s voličem.“ Už to nejsou ani ideály, ani ideje, které formují chování politiků. Průzkum veřejného mínění je pro parlamentní elitu tím nejdůležitějším ukazatelem v rozhodování. Mezi partajemi neexistuje relevantní diskuse. Dvacet let svobody k čemu? Společnost si na tu naši svobodu zvykla. Máme právo volební, kdy je náš hlas započítán do demokraticky vedených voleb bez nebezpečí zfalšování, existují práva svobodného projevu a shromažďování, která nám umožňují bez obavy vyjádřit svůj názor. Každý rok cestujeme do zahraničí bez nutnosti prokázat se výjezdní doložkou, zpátky můžeme kromě drog dovést téměř cokoliv. Nikdo nám do bytů neinstaluje štěnice a jakýkoliv spor s jiným občanem můžeme vyřešit poměrně bez problémů u soudu. Známy citát z Orwellovy knihy 1984 říká: „Svoboda znamená svobodně prohlásit, že dvě a dvě jsou čtyři. Jestliže toto je dáno, všechno ostatní z toho vyplyne.“

Tak tomu ale není, protože svoboda není žádným finálním stavem společnosti, svoboda se neustále vyvíjí a tato rovnice je potřeba pouze pro tu základní svobodu, se kterou se ale nesmíme spokojit. Svoboda se snoubí se slušností, kterou naše společnost postrádá.

RADEK HLAVÁČEK

První obnovené reálné gymnázium, Praha

Dnešní společnost je dvacet let po revoluci formována především populistickým chováním parlamentních stran. Jak řekl Winston Churchill: „Největším argumentem proti demokracii je pětiminutový rozhovor s voličem.“ Už to nejsou ani ideály, ani ideje, které formují chování politiků. Průzkum veřejného mínění je pro parlamentní elitu tím nejdůležitějším ukazatelem v rozhodování. Mezi partajemi neexistuje relevantní diskuse. Dvacet let svobody k čemu? Společnost si na tu naši svobodu zvykla. Máme právo volební, kdy je náš hlas započítán do demokraticky vedených voleb bez nebezpečí zfalšování, existují práva svobodného projevu a shromažďování, která nám umožňují bez obavy vyjádřit svůj názor. Každý rok cestujeme do zahraničí bez nutnosti prokázat se výjezdní doložkou, zpátky můžeme kromě drog dovést téměř cokoliv. Nikdo nám do bytů neinstaluje štěnice a jakýkoliv spor s jiným občanem můžeme vyřešit poměrně bez problémů u soudu. Známy citát z Orwellovy knihy 1984 říká: „Svoboda znamená svobodně prohlásit, že dvě a dvě jsou čtyři. Jestliže toto je dáno, všechno ostatní z toho vyplyne.“

Tak tomu ale není, protože svoboda není žádným finálním stavem společnosti, svoboda se neustále vyvíjí a tato rovnice je potřeba pouze pro tu základní svobodu, se kterou se ale nesmíme spokojit. Svoboda se snoubí se slušností, kterou naše společnost postrádá.

VOLEBNÍ KAMPAŇ

ANOTACE PROJEKTU:

Žáci mají za úkol vymyslet a zrealizovat volební kampaň, zacílenou na ostatní spolužáky, profesory a další zaměstnance školy. Zamyslí se nad strategií a prostředky volební kampaně, jejím účinkem a nad tím, zda a jakým způsobem je možné jejím prostřednictvím oslovit voliče.

VZDĚLÁVACÍ OBORY:

Občanský a společenskovední základ, Dějepis, Český jazyk a literatura

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
Mediální výchova, Osobnostní a sociální výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

Projekt rozvíjí především ty klíčové kompetence, díky nimž žák získává následující dovednosti: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní

CÍLE:

Žák:

- prakticky si osvojí obecné postupy, které se používají při realizaci volební kampaně;
- popíše základní principy volební kampaně.

POTŘEBNÝ ČAS: jeden projektový den, případně delší časové období – podle možností školy

POMŮCKY:

různé kreslicí a psací potřeby, lepidla, archy papíru libovolných rozměrů, případně videokamera nebo fotoaparát s možností nahrávání videa do každé skupiny

POSTUP:

1. Rozdělíme žáky do dvou skupin. Každá skupina představuje jednu politickou stranu. Jejich úkolem bude vytvořit efektivní reklamní kampaň, která by na jejich stranu strhla co nejvíce voličů. Voliče představují ostatní žáci školy, pedagogové a další zaměstnanci školy.
2. Každá skupina dostane zadaný jeden neutrální symbol (například křížek a kolečko), pod kterým bude svou stranu propagovat.

Poznámka: Pro reklamní kampaň byly schválně zvoleny neutrální symboly, které minimalizují předpojatost či předporozumění vůči „značce“. Je jen a jen na žácích, jaký obsah své značky, svému symbolu, přiřknou.

3. Žáci pouze na základě vlastní intuice a svých zkušeností s reklamou a volebními kampaněmi ve skupinách vymyslí, jaké postupy k oslovení potenciálních voličů použijí. Zda zvolí letáky, školní rozhlas, přímé oslovení nebo jiný komunikační kanál či nástroj, je zcela na jejich fantazii. Důležité je nechat žákům při volbě „cest k voličům“ volnost. Sledujeme, zda žáci volí tradiční postupy, nebo zda se uchylují k podbízění a kupování voličů či nátlaku na ně. Zda zvolí formu informativní, či naopak nátlakovou. Naším úkolem je v případě potřeby pouze ošetřit případné extrémy. Žáci zároveň vymyslí grafický design svých kampaní a barvy, které bude jejich strana používat. Následuje realizace reklamní kampaně. Pokud mají žáci k dispozici videokameru, je možné vymyslet a zrealizovat také reklamní spot.

Kampaň může být vedena ve všech prostorách školy a v místech, kde se žáci a zaměstnanci školy pohybují. Žáci mohou využívat přestávky, dobu před vyučováním, pauzu na oběd či po dohodě s pedagogy vstupovat do vyučovacích hodin.

Poznámka: Je vhodné promítnout pořízené videozáznamy na monitoru, na plátně nebo na interaktivní tabuli. Proto se se žáky domluvíme předem, zda využijí videokameru nebo fotoaparát, a zkontrolujeme kompatibilitu s příslušným zařízením a případně zajistíme funkčnost přehrávání. Tento problém lze předem odstranit, je-li žákům určen v zadání úkolu formát videovýstupu (je však nutno brát ohledy na možnosti, které žáci mimo školu mají, případně domluvit spolupráci s vyučujícím informatiky).

4. V druhé půli dne žáci přistoupí k samotné realizaci své kampaně a osloví ostatní spolužáky, pedagogy a zaměstnance školy (podle možností školy).
5. Poté následují samotné volby, kdy na základě volebních kampaní „voliči“ pro jednu ze stran hlasují. Způsob hlasování a vyhodnocení voleb přizpůsobíme svým možnostem. Dbáme na to, aby volby proběhly anonymně, hlasy byly sečteny řádně a výsledky byly zveřejněny objektivně.

REFLEXE:

Žáci spolu s učitelem zhodnotí výsledky voleb a efektivitu svých kampaní. Zhodnotí jejich průběh a etiku zvolených nástrojů. Na příkladech z reálného života srovnají působení reklamy nebo volebních kampaní na ně samotné. V závěrečné diskusi se ptáme: Podle čeho jste volili nástroje k oslovení voličů? Byla vaše kampaň podle pravidel fair play? Využili jste moderní technologie? Měli jste nějaké nápady, které se nepodařilo z technických nebo jiných příčin zrealizovat? Zkombinovali jste dostatečný počet různých druhů masové komunikace? Který z nich byl ve vaší kampani nejúčinnější?

ZDROJ:

Projekt realizovaný na Gymnáziu Na Vítězné pláni v Praze (upraveno).

Jeden svět
na školách

JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH

Člověk v tísni, o. p. s.

Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2

www.jedensvetnaskolach.cz

e-mail: skoly@jedensvet.cz

Mediální partneři a podpora:

Trust for Civil Society
in Central and Eastern Europe

MillwardBrown

DNES iDNES.cz RESPEKT

24

Z1

**MODERNÍ
VYUČOVÁNÍ**

**RADIO 1
91,9 FM**

IMPULS